

MEMET KARA
Ordulu Emin'in *Kurtuluş Tarihi*

MEMET KARA Samsun, Alaçam, 1955 doğumlu. İlk ve ortaokulu Alaçam Yenice Köyü'nde, liseyi Kastamonu Abdurrahmanpaşa Lisesi'nde parasız yatılı olarak okudu. 1978 yılında İstanbul Üniversitesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Enstitüsü'ne (bugünkü adıyla İletişim Fakültesi) girdi. Siyasi faaliyetlerini işçi sınıfı içerisinde sürdürmek amacıyla okuldan ayrıldı. Alibeyköy, Eyüp, Kâğıthane bölgesindeki çalışmalarından sonra Cevizli Tekel Direnişi'ne destek için Cevizli bölgesine geçti. 12 Eylül askerî diktatörlüğü sonrasında da buraya yerleşti. 2002-2009 yılları arasında arkadaşlarıyla birlikte *Katılımcı Maltepe* adıyla yerel bir gazete çıkarttı. Yine bu yıllardan itibaren Demokratik Toplum Partisi ilçe örgütünde çalışmaya başladı. 2007 yılında DTP'den Maltepe Belediye Başkanlığı'na adaylığını koydu. Evli ve iki çocuk babası.

İletişim Yayınları 2195 • Anı Dizisi 67

ISBN-13: 978-975-05-1808-9

© 2015 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2015, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

YAYINA HAZIRLAYAN Fatih Duman

DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Yılmaz Aysan, Ankara, 1978

(*Afişe Çıkmak*, s. 246, İletişim Yayınları, 2013)

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

MEMET KARA

Ordulu Emin'in *Kurtuluş Tarihi*

BİRİNCİ BÖLÜM

I

12 Eylül, hep içeriden, hapis yatanlar tarafından anlatılır. Genelde işkence ve hapishanedeki direniş öyküleri kaleme alınmıştır.

Ben ve benim gibi 12 Eylül öncesi devrimcilik yapıp 12 Eylül'de yakalanmayan insanların öyküleri pek anlatılmaz. Anlatılanlar da yurtdışına kaçıp sığınmacı olanların öyküleridir.

Benim yakalanmamamın birçok nedeni olabilir.

Bana göre, en büyük nedeni, kod adı kullanmamdır. O dönem herkesin kod adı vardı. Ancak benimki biraz farklıydı, şöyle: İnsanlar okullarında, mahallelerinde, köylerinde, işyerlerinde devrimciliğe başlar, bir süre sonra başları bir şekilde yasal olarak belaya girdiğinde, kendisi örgüt tarafından bulunduğu yerden alınır, başka bir alana verilir. Bu arada kendisine sahte bir kimlik ayarlanırdı. Arkadaş kendi adını kullanır, kendi adı kod adı olurdu.

Bana gelince, 1979 yılının başlarında, İstanbul Üniversitesi-

tesi Merkez Kampüsünün arka tarafında, Süleymaniye'deki kafede otururken, (o dönem devrimciler Süleymaniye'de, faşistler Beyazıt Meydanı'nda takılırdı) Köylü İzzet yanıma geldi.

– Seni buradan alıyoruz, dedi. Evet, bu kadar, üniversiteden ayrılıp işçi çalışması için mahalleye geçişimin başlangıcı bu kadar. Kalkıp, Vezneciler'den Alibeyköy minibüsüne bindik. Köylü İzzet:

– Adını değiştirelim, dedi.

– Tamam, dedim.

– Hangisi iyi, Ali mi, Emin mi? Memet'in uzantısı gibi olsun istiyordu. Memet Ali veya Memet Emin'miş adım da Memet'i kullanmıyorum diğerini kullanıyormuşum gibi olacaktı.

– Emin, dedim.

Alibeyköy, Kâğıthane bölgesinde yeni adıma ilk başlarda alışamadım. İleriki zamanlarda Cevizli bölgesine geçtiğimde alışmıştım. Öyle alıştım ki zamanla memleketimi de değiştirdim. İnsanlar nerelisin, diye sorduğunda artık Orduluyum diyordum. Samsunlu Memet, oldu Ordulu Emin.

Polis Ordulu Emin'i aradı. Polise düşüp çözülen arkadaş olursa, Ordulu Emin diye biliyordu. O kadar ki kaynanam ve eşimin akrabalarının çoğu hâlâ Emin der bana.

O zaman poliste öyle bilgisayar, GBT, kamera vs. gibi teknoloji kullanımı yoktu. Kullandığı yöntem işkenceydi. Bilgiyi işkenceyle toplardı genellikle.

* ✨ *

Sonradan (bu hikâyenin geçtiği tarihten epey sonra) Maltepe'de tanıştığım ağabeylerim oldu. Bunlar, geçmiş dönemleri anlatırken hep;

– Ağabey bunları yazın, dedim. Sizinle mezara gitmesinler; İsmail Yeşilyurt, Bingöl Erdumlu, Tangör Çakıroğlu.

Anlatınca siz de hak vereceksiniz, neden yazmaları gerektiğine.

İsmail Yeşilyurt'u önceden tanıyor olmam nedeniyle ileriki sayfalarda az da olsa anlatacağım.

Bingöl Erdumlu, THKP-C Hareketi'nin kurucularındandır. Bilmem kaç numaralı sanık olarak yargılanmıştı.

Maltepe'ye geldiğimde Balıkçı Kenan göstermiş olmalı, iki katlı ahşap bir ev, Beşçeşmeler'in aşağısında, Demirkol Kafe'nin üst tarafında. Buranın sahibi Bingöl Ağabeymiş. Mahir Çayan'la, Hüseyin Cevahir burada kalıyorlarmış.

Günün birinde, bir bekçi iki gençten şüphelenmiş, polise haber vermiş, polis gelmeden, Mahir'le Hüseyin evden çıkmış, alt geçitten geçerek minibüs yolundaki camiye kadar geldiklerinde, polis arabası gelmiş, polis teslim olmalarını istemiş, Mahirler bir kızı rehin alarak caminin ilerisindeki eve girmişlerdi. Kız bir albayın kızı, girdikleri ev de albayın eviymiş. Mahirler burada polisle çatışmaya başlamıştı. Sonra askerler de gelmiş, keskin nişancı subay, Hüseyin'i vurmuştu. Sonra Mahir Çayan da vurulmuştu. Cevahir ölmüş, Mahir iyileştikten sonra askerî cezaevine konmuştu.

Maltepe'de yaşayıp, Mahir Çayan'ın kaçış öyküsünü de dinlememiş olmanız olanaksız gibi, burada yaşayan Refet Hoca da kaçış hikâyesini anlattı; ama mesleği öğretmenlik olan Refet Hoca sürekli yazıyor, onun anıları mezara gitmeyecekti.

* * *

Tangör Çakıroğlu, 1956'dan başlatıyor anlatmaya, İTÜ Öğrenci Hareketleri'ni, Menderes Hükümeti'ne olan muhalefeti, Taksim'den ıslıkla:

“Olur mu böyle, olur mu?”

Kardeş kardeşi vurur mu?”

Marşını çalmaya başlarlarmış, insanlar katılırmış yürüyü-

şe ve ışığa, Tünel'e vardıklarında kuyruğun bir ucu, Galatasaray Lisesi'nde olurmuş.

Sonra Ankara'ya geçmiş Tangör Çakıroğlu. Ankara'da TİP Çankaya İlçe Sekreteri olmuştu. Mahir Çayanlar, Yaşar Kemaller, Can Yüceller, Mahsuni Şerifler TİP Çankaya üyesiydiler. Yaşar Kemal seçim çalışmalarında kahveye girer:

– Ben aday değilim, ama sizlerden Türkiye İşçi Partisi'ne oy istiyorum, diye başlayıp TİP propagandası yaparmış.

Can Yücel, radyoda TİP'e ayrılan sürede konuşmacı olarak yer almış, seçim zamanları.

Mahsuni'nin gerçek adı Şerif Çırak'mış. Zülfü Livaneli'nin kitapçı dükkânına giderlermiş, ama onun saz çaldığını Ruhi Su konserinde öğrenmişti.

– Saz çaldığını söylememiştin, demişti. Zülfü;

– Eh amatörce bir şeyler çalıyoruz işte, demiş.

Örneğin TİP'in Ankara yönetimine “devrimci TİP komitesi” adıyla muhalif liste çıkardıklarında D. Perinçek;

– Ağabey beni beşinci sıraya yazmışsın, neden birinci sıraya yazmadın, diye itiraz etmiş. Tangör Ağabey:

– Kariyerist biriydi puşt, bizim liste tulum kazanacaktı, listede adı olan herkes kazanacaktı ama ilk sırada Mahir'in olmasını hazmedememişti, diyordu.

TİP yönetimine muhalif olunca, Çankaya Şube Yönetimi'ni feshetmiş TİP merkezi. Mahir Çayan'la Tangör Abi, merkeze gitmişler, orada bir sendikacı Mahir'in başına silah dayamıştı falan.

– Bu hikâyeleri yazın ağabey, yazamıyorsanız, bir teyp alın konuşun biri yazar sonradan, diyordum.

2

Üniversiteyi kazanıp İstanbul'a geldiğimde hemen okula başlamadım. Bir hafta; Topkapı Sarayı, Yerebatan Sarnıcı,

Galata Kulesi, Taksim, Beyoğlu gibi İstanbul'un birçok yerini dolaştım.

İkinci haftanın başında okula gitmeye karar verdim.

Okulun o zamanki adı, Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Enstitüsü'ydü. Merkez binaya girmeden, eczacılık, işletme, iktisat fakültelerinin bulunduğu sokakta, İşletme Fakültesi ile aynı binadaydı.

Sokağın bir yanında merkez kampüsün yüksek duvarları, diğer yanında fakültelerin duvarı, iki yanı kapalı sokak vardı.

Sokağa girdim. Sesler, sloganlar; sokakta yüzlerce kişi kavga ediyor. Ben Beyazıt tarafından girdim. Girdiğim taraftaki grup faşistlerdi. Okula giden sokağın başındaki büfedden girip Osmanlı'dan kalma kemerli arka yoldan Süleymaniye girişinden, Esnaf Hastanesi'nin önüne geldim. Bu tarafta bizimkiler vardı. Taşlar sopalar derken, kavga sona erdi. Şimdi, sivil ve üniformalı polisler tuttuğunu minibüslere dolduruyordu.

İktisat Fakültesi'nin önünde olup bitenleri izliyordum. Yanıma uzun boylu esmer yeşil parkalı biri geldi:

- Ne yapıyorsun burada?
- Okula gideceğim, yolun açılmasını bekliyorum.
- Hangi okuldan?
- Gazetecilik, dedim.
- Ben de gazetecilikteyim, dedi.

Adı Zafer'di. Elazığlıymış.

- Sen nerelisin, diye sordu.
- Samsunluyum, dedim.

Ayaküstü biraz sohbet ettik. Devrimci olup olmadığımı öğrenmek istiyordu. Samsun'da Kurtuluş grubu vardı, bir iki yıldır onların dergilerini okuduğumu anlattım, Kurtuluşçu olduğumu anlayınca;

- Derneğe gidelim mi, diye sordu.

Gittik. Daha okula başlamamıştım. Ama İstanbul'da devrimciliğe adım atmıştım.

Dernek dediği, Aksaray'da Ufi Mağazası'nın arka tarafında üç dört katlı eski bir binaydı. Bir katında Cerrahpaşa-Der, bir katında İktisat-Der olan kısaca Kurtuluşçuların derneklerinin olduğu bir binaydı.

Az ileride bir sokakta da yine Kurtuluşçuların lise derneği Dev-Lis vardı.

İktisat-Der'e girdik.

Sonradan hayatımda farklı bir yere sahip olacak Ahmet Kaya'yı burada tanıdım. Keza İrfan Cüre, Seyfi Öngider, Artist Mustafa, Faruk Ağca, Atilla Mermeroluk, Şevket Karakuş gibi İstanbul Üniversitesi'nin öncü takımını burada tanıdım. Hayatımın bu bölümünde yer alan onlarca devrimci arkadaşımın burada tanıştım.

Bu bina Tarihi Yarımada'daki Kurtuluş Hareketi'nin merkezi gibi çalışıyordu. Seminerler burada yapılıyor, afişe, yazılamaya buradan çıkılıyordu.

* ✨ *

Bir gün köyden bir arkadaşım gelmişti. Oturalım konuşalım istiyor, ben, köyden bizimkiler söylemiştir; 'git bir bak bakalım bizim oğlan ne yapıyor' demişlerdir diye düşünmüştüm. Hem Harun benim devrimci olduğumu biliyordu. Yine bir gün, 'bu işler İstanbul'da nasıl oluyor' merakıyla benimle derneğe geldi. O akşam yazılamaya çıkacaktık. Akşam insanlar sokaklardan çekilsin diye erken çıkmıyorduk.

– Sen yat uyu, ben çıkarırken seni uyandırırım beraber gideriz, dedim. Ben de kitap okuyarak vakit geçirdim. Saat ilerledikçe gelenler artıyor, gelenler artıkça ses de çoğalıyordu. Harun uyandı tabii, benden altı yedi yaş büyük. O kadar genci görünce şaşırıldı. Alaçam'ın köylerindeki devrimcilerin hepsini toplasan ancak bu kadar ederdi.

Kendilerinden büyük birini görmek de arkadaşları heyecanlandırdı. Bizim büyük şef dediklerimiz bile ancak üç dört yaş büyüktü bizden.

Laleli tarafına çıkan kavşağın etrafındaki tahta taraçalardan başladık yazılamaya. Üst geçide bir de alt geçit ekliyorduk, Taksim yönünden Yenikapı yönüne. Etrafını tahtalarla dikine kaplamışlardı. Yazı için müsait ve büyük bir alan oluşmuştu. Ancak iki jandarma dikmişlerdi başına. Jandarmalar devriye geziyorlardı. Bir baştan bir başa gidiyorlar, dönüp öbür başa kadar geliyorlardı. Bunu sürekli tekrarlıyorlardı. Biz gizlendik. Bir arkadaş, onlar arkasını dönünce gizlendiğimiz yerden çıkıyor, bir, en çok da iki harf yazıyor, tekrar gizleniyordu. Jandarmalar yazıyı görünce tüfeklerini ellerine alıyor bir süre etraflarına bakıyor, kimseyi göremeyince de devriyeye devam ediyorlardı. Onlar devriyeye başlayınca arkadaş tekrar gidiyor, bir iki harf daha yazıyordu. Uzun sürdü ama sonunda bitti. “Faşist Yuvaları Dağıtacağız, Faşizme Karşı Omuz Omuza, Kurtuluş” diye yazdık.

Yazıdan sonra derneğe gidip yattık.

Harun sevmişti derneği, ertesi akşam bizimle afişe çıktı. Afişlerle, kovalarla, fırçalarla Avcılar’a gitmiştik minibüsle. Avcılar’dan Aksaray’a kadar afiş yapıştırmıştık. Yolda ekip arabası durunca kaçmış, bir süre sonra toplanıp tekrar devam ederek sabah Aksaray’a ulaşmıştık. Harun’un yürümekten ayakları şişmiş, fakat söylememişti. Daha sonra köye gittiğimde anlatmıştı.

* * *

Harun kalıpcı ustasıydı, inşaatlarda çalışırdı. Köye gittikten birkaç ay sonra tekrar geldi İstanbul’a. Cerrahpaşa Hastanesi’nin aşağı bloklarında bizim köylü Cemal Usta’nın oğlu Vedat Kalfa vardı, Vedat orada iş almıştı Cevahirlerin taşeronu olarak. Onun yanında çalıştı bir iki yıl kadar. Dev-

rimci değildi, ama devrimcilere cephede almazdı. Kardeşi Apti ise solcuydu, Sinop Öğretmen Okulu'nda okumuş, şimdi öğretmenlik yapıyordu. Asıl adı Abdurrahim'di, kolay olsun diye Apti diyorduk. Apti benden iki üç yaş büyüktü, motosiklete ve içkiye karşı özel bir ilgisi vardı. Yakakent'te 'limandaki' restoranlarda içip sarhoş olarak bindiği motoru ile kaç kaza yaptığını kendisi bile bilmez.

Apti gezmeyi çok severdi. Motosikletiyle Türkiye'de gitmediği il yok gibidir.

İlk duvar yazılarını Apti ile yazmıştık. Bizim köyden Alaçam'a giden asfalt yolun kenarındaki duvarları, "Kahrolsun Çorbacılar, Kurtuluş" sloganı ile donatmıştık boydan boya. "Çorbacı" bizim oralarda zenginlere verilen addı.

3

İstanbul Üniversitesi Merkez Binası işgal altındaydı. Faşistler devrimci öğrencileri okula sokmuyor, girenleri dövüp dışarı atıyorlardı. Merkez binanın dışında kalan bizim gibi fakültelerin içinde bulunduğu bölümlerde genelde devrimci gruplar vardı.

* * *

Süleymaniye, adını Süleymaniye Camisi'nden alan bir semti aslında.

Burada bir iki katlı ahşap veya taş evler vardı. Dar ve karışık sokakları polis kovalamacalarında bize avantaj sağlardı.

Süleymaniye Camisi adını ilk olarak babamdan duymuştum.

Babam, İkinci Dünya Savaşı yıllarında yeniden askere alındığında Edirne tarafında sınıra sevk edilirken askerî alay, camide konaklanmıştı. Biraz abartmış herhalde, ama on bin kişiyi alabilecek büyüklükte demişti cami için. Bu

büyük cami, Osmanlı'nın en heybetli sultanı tarafından ve en heybetli zamanında yaptırılmıştı.

Süleymaniye Camisi denmesine rağmen, burası tek başına cami değil; imareti, medresesi, kütüphanesi, mezarları ve benzeri binalarla birlikte, çok büyük bir alana kurulmuş komplike binalar bütünüydü. Doğal olarak binaların en büyüğü camiydi.

Caminin içi de dışı kadar görkemliydi. Süleymaniye Camisi'nin kenar kubbeleri bile bizim köydeki kubbeli caminin birkaç misli kadardı. Süleymaniye'nin orta kubbesinin yüksekliğinin yanında bizim oralardaki en yüksek ağaç çüce kalırdı.

Süleymaniye'yi Osmanlı'nın en ünlü mimarı Mimar Sinan yedi yılda yapmıştı. Adam sanki yedi yıl durmadan taşla nakış işlemişti. Her bulduğu yere küçük de olsa cam koymuş. Keza camlar da nakış gibi işlenmişti.

Bizim köyde Benzinci Ali Efendi büyük ve güzel cami yaptırdım diye hava atardı. Süleymaniye'yi görse ağzını açmazdı herhalde.

* * *

Faşistler bu tarafa gelmezlerdi. Kavgalar genelde bizim okulun olduğu ara sokakta ya da merkez binanın önünde olurdu.

Derste iken dışarıdan kavga ya da slogan sesleri geldiğinde hocadan özür dileyip çıkar, kavgadan sonra derse dönerdik.

Genelde biz derse girdikten az bir süre sonra polis gelir, bizi alır hemen Beyazıt Meydanı'ndaki karakola götürürdü.

* * *

Bizim okul, daha önceleri eğitim vermiş, ancak zannedersem kapanmış, tekrar açıldığında da ilk öğrencileri biz ol-

muştuk. Yetmiş beş kişi kadardık, okulun hepsi bu kadardı ve bir sınıfta eğitim görüyorduk. Fotoğraf için karanlık oda ve daktilo odasını saymazsak.

Kavga olduğunda bu kadar insan çıkardık dışarı.

Ertesi yıl bir sınıf daha açıldı ve okulun mevcudu arttı. Dolayısıyla kavga için çıkan kişi sayısı da.

Maraş Olayları çıktığında Maraş'ta yüzün üzerinde kişinin katledilmesiyle, faşistlerin istediği oldu ve Ecevit Hükümeti bazı illerde sıkıyönetim ilan etti.

Sıkıyönetimle birlikte okullarda polisin yanında jandarma da güvenlik görevi yapmaya başladı.

Bizim okulda yalnızca polis vardı. Girişe konulan bir masada oturur ve girenlere kimlik kontrolü ve üst araması yaparlardı.

* * *

Beyazıt tarafında eski kitapların satıldığı dükkânlar vardı, sahaf denirmiş bunlara, o güne kadar duymamıştım. Bizim kitap kurdu Ali Erkek, alışveriş yapmıştır belki buradan ama ben yapmadım. Bir kere hocanın verdiği tekstleri bulmak için gitmiştim, onları da bulamadım.

Sahaflar çarşısının az ilerisi ise Kapalıçarşı'ydı. Kuyumcuları, el işi halıları ile ünlü Osmanlı'dan kalmış bir alışveriş merkezi olan Kapalıçarşı'ya, Süleymaniye'ye gelen turistten daha fazla turist gelirdi. Bazı arkadaşlarımız İngilizceleri tam olmasa da turistlerle konuşuyorlardı.

Lisede bir öğretmenim üç şeyi bilmek sosyal açıdan çok önemlidir demişti: En az bir dalda spor yapmak, bir yabancı dil bilmek ve bir müzik aleti çalmak. Bense, en azından dil bilmeyi ve iyi saz çalmayı isterdim. Yabancı dili hiç öğrenemedim, sazı iyi çalmayı da.

Merkez bina ve yan sokaktaki okullarda okuyan arkadaşlarla Süleymaniye'deki kafelerde oturuyor ve burada birbirimizi tanıyorduk.

Laleli'de bulunan Edebiyat ve arkasındaki Fen Fakülteleeri ile Çapa Tıp, Cerrahpaşa Tıp, Aksaray İktisat gibi okullarda okuyan arkadaşlarla da Aksaray'daki derneklerde buluşuyor, tanışıyorduk.

Ayrıca liseli arkadaşların gittiği Dev-Lis önceden de söylediğim gibi Aksaray'da idi.

Bu derneklerde seminerler verilirdi. Arkadaşların siyasi olarak bilinçlenmesi, Marksizm'in ve Kurtuluş Grubu'nun siyasi tespitlerini kavramasının sağlandığı yerlerin başında dernekler geliyordu. Yurtlar, boykot ve direniş çadırları, ortak kullanılan evler de bu iş için uygun yerlerdi.

* * *

Biz, dünyadaki 68 ayaklanmasının arkasından geldiğimizden, bizden önceki abiler arasında efsane olmuş, bize efsane gibi anlatılmış çok sayıda isim vardı.

Adı, grubun adı Kurtuluş kadar ünlü olan Kaçaroğlu bunlardan biriydi. O kadar ki, Kurtuluşçular çoğu zaman Kaçarıcılar olarak anılırdı.

İki omzunda uzun namlulu silahlarla yurt basmalar, banka soygunları gibi çok sayıda efsane eylemi anlatılırdı Kaçaroğlu'nun.

Sonradan Dev-Sol'cu olan Dev-Yol'cu Bülent Uluer, Dev-Yol'cu Paşa Güven ve başka kişiler de efsaneleşmişti.

Bunlarla ilgili polisle çatışmalarda filmleri aratmayan sahneler anlatılırdı. Binek arabasının üstüne çıkıp yan yatarak dakikalarca ateş edip polisleri püskürtmek gibi.

Ve Kaçaroğlu kadar değil, ama yine de Kurtuluşçu biri;

Hüseyin Soylu.

Bir gösteri sırasında polis panzerinin üstüne çıkıp, baca-sından molotof atmak, çatışmalarda ölümcül yaralanıp iyile-şince yine faşistlerle ve polisle çatışmaya devam etmek. Ve bunlar gibi nice eylemler anlatılırdı Soylu ile ilgili.

Adını duyduğumda hapisteydi.

* * *

Bir gün İktisat-Der'de seminer veriliyordu. Yanılmıyorsam konu; sosyal emperyalizmdi ve anlatan Erdal'dı. Gerçek adı-nı biliyordum. 12 Eylül'den beri de görmedim.

Burada seminerleri, genelde Erdal, Selçuk ve Seyfi verirdi.

Salon tıka basa doluydu. Sandalyeler yetmemiş insanlar ayakta dinliyordu. Konuşma bitince soru cevap bölümüne geçildi. İlk sözü en arkada ayaktakilerden biri aldı. Bir yet-miş var ya da yok, yani benim boylarda, benden biraz daha esmer ve benden üç dört yaş büyük biriydi. Yanımdaki;

– Soylu bu, dedi.

Üzerinde uzun bir palto vardı. Doğrusu hayalimdeki Soy-lu; geniş omuzlu, daha uzun boylu, pırasa bıyıklı, yeşil asker parkalı, konuşması; daha akıcı, daha tok sesli biri gibi can-lanıyordu. Oysa şu an karşımdaki kişi, kafamda canlandırdı-ğım kişiyle uyuşmuyordu.

Soylu'nun boyu posu konusunda kafamda abartılı bir tip oluşturmuş olmamın hayal kırıklığını yaşamış olsam da, Soylu ile ilişkilerimiz normaldi. Aslında Soylu, normal öl-çülerde biriydi; fakat insanlar anlattıkça kafamda anlatılan-lara uyması için, Soylu'yu görmediğimden abartılı bir tip şe-killenmişti.

* * *

Bizim Aksaray'daki derneklere Kurtuluş sempatizanları dışındaki öğrenciler gelmiyordu.

Soylu ile sohbetlerimizden birinde, bunun nedenini öğrenmek istedim;

– Bizim derneklere başka gruplardan veya grupların dışındaki öğrenciler gelmiyor, biz de başka grupların öğrenci derneklerine gitmiyoruz. İktisat-Der dediğimiz zaman İktisat Fakültesi'ndeki bütün öğrencilerin derneği olmalı diye düşünüyorum. Dernek bütün öğrencilerin derneği olursa, okulda öğrenciler okul yönetimi ile kolay ilişki kurar, her konudaki şikâyetlerimize çözüm daha kolay bulunmaz mı?

Soylu ne dediğimi anlamıştı, sözümün bitmesini beklemedi.

– Bak Memet, dediklerin doğru olabilir, haklı olabilirsin, ama hayat senin dediğin gibi değil, hayat siyah ve beyazdan ibaret değil, gri bölgeler de var. Sen daha yenisin, zaman geçtikçe anlayacaksın, dedi.

– Aslında benim de buna yakın düşüncelerim var, şöyle: Dernek başkanı okulda herkes tarafından sevilen biri olursa biz daha çok öğrenciyi saflarımıza kazanabiliriz. Örneğin Artist Mustafa, Artist Mustafa'yı merkez binadaki öğrencilerin en az yarısı sever, dedim.

– Yarın akşam İTÜ Taşkışla'da forum var, oraya gel, ne demek istediğimi anlayacaksın, dedi. Ben Salim'le, Köksal'la daha çok bir arada oluyordum. Ve aramızda yaptığımız değerlendirmelerde demokratik kitle örgütü dediğimiz derneklerin, bir grubun değil de, bulunduğu alandaki herkesi kapsaması gerektiğini konuşurduk.

* * *

Boykot çadırına giderken Cerrahpaşa'da inşaatta çalışan Harun'u da çağırdım. Nereye çağırırsan önemli işi yoksa gelirdi, yine itiraz etmedi. Birlikte gittik.

Taşkışla'da İTÜ öğrencileri boykot çadırı kurmuştu. Anlayabildiğim kadarıyla İTÜ Öğrenci Derneği, Dev-Genç'in

kontrolündeydi. O yüzden de forum için hazırlanan alanın ön kısmındaki masada bizimkiler yoktu.

Tartışılan konu Mahir Çayan'ın yazılarındaki “kesintisiz devrim”di. Bizimkilerden Seyfi konuşuyordu. Konuşmanın bir yerinde masada oturanlardan biri;

– Mahir Çayan'ı böyle eleştiremezsin, boyun kadar konuş, dedi. Seyfi:

– Ben görüşlerimi söylüyorum, boyum da bir seksen beş, dedi. Ortalık karışacak diye düşündüm. Daha fazla gerilmedi. Forum devam etti. Dev-Gençliler kesintisizlerin ne kadar doğru olduğunu savunuyordu. Kurtuluşçular ise Mahir'in; “Kemalizm”, “Ulusal Sorun”, “Öncü Savaşı” konularındaki yanlışlarını sıralıyordu. On sene tartışmalar hiçbiri görüşlerinden zırnık taviz vermeyecek gibiydiler.

Geri dönüşte Harun:

– Kavga çıkacak diye korktum, konuştuklarından hiçbir şey anlamadım, sana göre kim haklıydı, diye sordu.

– Bizim arkadaş haklıydı, dedim.

– Sizin arkadaş masada olmayandı değil mi?

– Evet.

Harun için bu tartışma, yabancı olduğu konularla ilgili bir tartışmaydı. Kardeşi ve ben devrimci olduğumuz için bizimle geliyor, ama bu tartışılan konulara çok ilgi duymuyordu.

* * *

Antifaşist mücadele içinde, üniversitelerde yükselen öğrenci hareketinden mümkün olan en fazla payı alma anlayışı, devrimci gruplar arasında yarışa dönüşmüştü. Bu yarış toz duman içinde ve kıyasıya bir yarıştı. Tartışmalar da bu toz duman içinde sizinkiler-bizimkiler ekseninde yürüyordu. Tartışmaların konuları da; “Mahir, Kemalizm, Oligarşi, Sömürgecilik, Devlet, Demokrasi” gibi konuların dışına çok çıkmıyordu.

Soylu, İTÜ'deki tartışmayı dinlememi bu yüzden istemiş olmalıydı. Kurtuluş ile Devrimci-Yol arasında kıyasıya bir yarış vardı ve bu yarışta kim öne geçerse Üniversiteler içinde avantaj sağlamış olurdu.

Yani derneklerde, başka gruplardan çok sayıda öğrenci olmasından, az sayıda Kurtuluşçu olması daha iyidir. (Bu konu şöyle formüle edilir; küçük olsun, benim olsun.)

Kadırga, Vezneciler (Vezneciler sonradan toplum polisine verildi) öğrenci yurtlarındaki tartışmalar, okullardaki forumlarda bu çekişme açıkça görülüyordu.

5

Gazetecilik Okulu bizden önce varmış. Bilmediğim nedenlerle kapanmıştı. Yeniden açıldığında ilk öğrencileri biz olduk. Yani tüm öğrenciler bu açılan yıl başlamış ve topu topu yetmiş beş kişi kadardık. Tek sınıfta okuyorduk. Fotoğraf derslerini gördüğümüz karanlık bir odası da olan bir yer ve daktilo derslerini gördüğümüz bir daktilo odası vardı, ayrıca. Bir koridordan oluşan küçük bir okuldu.

Erkek öğrenciler daha çoktu kız öğrencilerden. Bizim gruptan, Kadriye diye bir kız vardı. Zayıf, ince bir kızdı. Zayıflığının nedeni yememesiydi; bir çorba söyler, yarısını içer, bir dilim ekmeğin yarısı ile doyardı. Az yedikçe zayıflamış, zayıfladıkça az yer olmuştu. Aslan adında yakışıklı bir sevgilisi vardı. Aslan bizim okulda değildi. Yanılmıyorsam üniversite öğrencisi de değildi.

Kadriye yürekli bir kızdı. O dönemler kadın polis sayısı yeterli olmadığından; kız arkadaşlar, polis aramalarından bize göre daha rahat geçebiliyorlardı. Silah taşımam gerektiğinde, gideceğim yere kadar Kadriye taşırdı, yanımda olduğu zamanlar tabii. Böylece aramızda çok sıkı bir dostluk oluşmuştu. Öyle ki uyku saatleri dışındaki zamanımızın ço-

ğunu birlikte geçirmeye başladık. Yemeği birlikte yiyor, sinemaya birlikte gidiyor, bildiri dağıtırken yan yana oluyor, kavgayı birlikte veriyorduk.

* * *

Kadriye'nin Anadolu Yakası'ndan birlikte geldiği Sibel isminde bir kız arkadaşı vardı. Zamanla Kurtuluş grubuna tavır almaya başladı.

Kısa boylu, biraz topluca, siyah saçlı, kapkara gözlü, esmer güzeli biriydi. İlk günden ilgimi çekmişti. Zaman içinde aşık olmaya başladım. Kadriye'ye:

– Sevgilisi var mı? diye sordum.

– Yok, dedi.

– Ona ilgi duyuyorum galiba, Sibel'in bakışları, bana yakınlığı, benimle konuşurken sürekli gülümsemesi... Zannedsem o da bana ilgi duyuyor, dedim.

– Bilmiyorum, bana bu konuyu açmadı hiç.

Bir iki günlük kararsızlığın ardından, Vezneciler'de bir kafede Sibel'e ondan hoşlandığımı söyledim.

– Hayır, dedi, uzatmadı, kestirmeden söyledi. Üzüldüm. Konuşamadım. Bana ilgi duyduğu konusunda yanılmıştım. Belki de devrimci yakınlığımı, dost sıcaklığımı duygusal ilgi diye yorumlamıştım.

İki gün sonra Süleymaniye'de otururken Hüseyin Soylu geldi yanıma.

– Biraz konuşalım, dedi. Yürüdü. Arkasından gittim. Süleymaniye Camisi'nin avlu kapısından içeri girdi.

Bu aralar yazılamaya, afiş asmaya, bildiri dağıtmaya giderken beni güvenlik olarak gönderiyorlardı.

Yine böyle bir görev vereceklerdi, diye düşündüm.

– Sen ne yaptın Memet? Öyle sordu ki yüzüne baktım, çok kızgın görünüyordu.

– Ne yapmışım, dedim. Gerçekten ne yaptığımı bilmi-

yordum. Bu kadar ciddi olabilecek bir hata yapmadığımdan emindim.

– Ben bir şey yapmadım, dedim.

– Sibel, dedi. Evet, Sibel gitmiş teşkilata anlatmıştı önceki gün olanı. Yine de anlam veremedim. Birinin bir kıza, taciz etmeden, rahatsızlık vermeden arkadaşlık teklif etmesinde örgütçe ne gibi bir sakınca olabilirdi. Ben bunları düşünürken, Soylu:

– Bu vurmayı gerektiren bir suç, dedi. Baktım, öyle sert söylüyordu ki, beni orada vurabileceğine inandım.

– Bir daha böyle bir şey olmayacak, dedi ve gitti.

Devrimciler; “Hayata sözlü, ölüme nişanlıdır” gibi bir klişe söz duymuştum, ama ölme ihtimalimiz var diye, sevgilimizin olmayacağı hiç aklıma gelmemişti.

Bir taraftan da artık, devrimci mücadelenin bir parçası olduğum ve bu nedenle bana böyle davranıldığını düşünüyor ve içten içe mutlu oluyordum.

Akşam yattığımda Sibel’i düşündüm. Ben haksızdım, açıktan olmasa bile gizli gizli ilgi duyduğu biri olabilirdi. Belki bunu Kadriye’ye bile söyleyemiyordu. Ben çok acele etmiştim, bana ilgisi var mı yok mu, bilmeden, tepeden inme arkadaşlık teklif etmiştim.

Sonra devrimcilerin sevgilisi olmalı mı, olmamalı mı sorusuna kafa yordum. Kesin bir sonuca varamadım. Kendi üzerimden düşündüm; sevgilim olsa, polise düşsem, ben işkenceye dayanabilirim ama sevgilimi karşıma getirirler ve karşımda ona işkence yaparlarsa dayanabilir miyim? Yok, dayanamam, Soylu haklıydı o zaman.

Ama yirmili yaşlarda ölmezsem ve devrimin gerçekleşmesi gecikir, on, on beş yılı bulursa yine mi bir sevgilim olmayacaktı?

Devrim olacaksa ve ben bunun bir parçası olacaksam, varsın sevgilim olmasın. Ben her an ölebilirim. Dünyadaki en

değerli şeyimi, canımı, devrime adamışım, yavuklunun ne önemi var?

6

Aksaray'dan Cerrahpaşa Tıp'a giden yolun bir bölümü faşistlerin denetimindeydi. Dolayısıyla gidiş gelişlerde sorun yaşanıyordu. Cerrahpaşa'da okuyan arkadaşlar Aksaray'da toplanıp birlikte yürüyerek giderlerdi.

Bizim okulun alt katında İşletme Fakültesi, orada da Kurtuluş'un üniversite şeflerinden Ahmet Kaya vardı.

Bana hep sıcak ve yakın davrandırdı. Böylece, okullara grup halinde gidilen yerlere güvenlikçi olarak göndermeye başladı beni. Yalnız olmuyordum, en az bir arkadaş daha oluyordu yanımda. Birbirimizden cesaret alıyorduk.

Cerrahpaşalıların içinde güvenliği sağlayabilecek en az iki üç arkadaş vardı. Ama her zaman uygun olmuyorlar, bu gibi durumlarda başka okullardan arkadaşlar güvenlik sağlamak üzere gidiyordu.

Yine güvenlik sağlamak için gittiğimiz günlerden biriydi. Cerrahpaşalılar, grup halinde okula gidiyordu. Ben ve bir arkadaş daha güvenlikçi olarak yanlarındaydık.

Yolun yarısına gelmemiştik ki sloganlar duyduk. Ara sokakta bir kafeden bir grup faşist çıkmış ve bizim grubun arkasından bize doğru slogan atarak yürüyorlardı. Ben bizim grubun ön tarafındaydım. Onlar bana göre ters taraftan, diğer güvenlikçi arkadaşın tarafından geliyorlardı. Uzaktaydılar. Buna rağmen ateş etmeye başladılar. Bizim grup önce dağıldı. Uzakta olduklarını görünce tekrar toparlandılar. Ben yine bir tarafta, diğer arkadaş da diğer tarafta güvenlik sağlamaya çalışıyorduk. Arkadaş da silahını çıkarıp ateş etmeye başladı. Bu arada faşistlerden biri grubun önüne çıkmış, göğsünü açmış, "vurun lan!" dercesine yürüyordu. Bi-

zim arkadaş ateş ediyor ama kurşun ulaşmıyordu. Arkadaşın yanına gittim.

– Çok uzaktalar ateş etme, dedim. Ateşi kesti, yürüdük.

* * *

Daha önce siyasi olarak değil, ama yanımda ateş edilmiş adam vurulmuştu.

Köydeydim. Akşamları arkadaşlarla kahveye gider oyun oynardık. Yine bir gün oyun oynarken, Kel Bedir geldi. Abimin arkadaşıydı. O akşam içmişti ve sarhoştı. Ocağa Şaban Dayı'nın yanına gitti. Biz ocağa yakın bir yerde okey oynuyorduk. Biraz sonra sesleri yükseldi. Sinirler gerilmişti. Kel Bedir'in küfür ettiğini duydum. Sarhoş birinin ettiği lafı kendisinin küfür olarak algılamadığını düşünüyordum. Ama Kel Bedir, ettiği lafın küfür olduğunu algılamasa da Şaban Dayı küfür olarak algılamıştı ve çok sinirlendi. Dışarı çıktı. Tekrar içeri girdiğinde eliyle pantolonunun cebine soktuğu silahı tutuyordu.

– Lafını geri al, dedi. Kel Bedir, bizim oraların kabadayılarındandı. Eline yarım metrelik bir sopa verin on kişiyi tek başına dövsün, öyle kabadayı.

– Almasam ne olacak? diye cevap verdi, Kel Bedir.

Şaban Dayı başka bir şey söylemedi. Ben tehlikenin farkına vardım. Şaban Dayı'nın eline sarılmak için fırladım. Geç kaldım. Şaban Dayı silahını Kel Bedir'in başına dayayıp ateş etti. Kel Bedir'in havada tozan beyin parçalarını gördüm. Ayakta öldü. Bir beton heykel gibi dimdik düştü. Şaban Dayı soğukkanlıydı. Silahını beline koydu. Işıkları söndürdü. Dışarı çıktık, kapıyı kilitledi ve gitti.

Bu olay siyasi değildi.

Ama şimdi siyasi olarak ilk silah sesini duymuştum.

* * *

Silahlı ilk, Ahmet Kaya verdi bana. Altı otuz beş, ince uzun hafif bir silahtı. Kim güvenliğe gidecekse o alırdı. Ama çoğunlukla bende olurdu.

Yine bir akşam Cerrahpaşa yolunda yazılmaya çıktık. Yedi sekiz kişilik grubuz. Altı kişi arada yazıyor, iki kişi iki başta güvenlik sağlıyoruz. Bir ara yazı yazanlardan biri, grubun arkasında kaldı. Buraların tehlikeli olduğunu bildiğimizden, dernekten ayrılmamak gerektiğini konuşmuştuk. Buna rağmen arkadaş geri kaldı. Arkadaşın hem gruba katılmasını söylemek hem de bir saldırı olursa müdahale etmek için gitmeye yöneldiğimde, karanlık bir köşeden silah sesleri gelmeye başladı.

Ateş eden görünmüyordu. Arkada kalan arkadaş, bize doğru koşarak geliyordu. Ateş edeni göremiyordum ve sesin geldiği yere ateş de edemiyordum. Arkadaş bize doğru koşuyordu. Onu vurma korkusuydu bu. Ben de havaya ateş etmeye başladım. Silah sesi kesildi. Geride kalan arkadaş yanıımıza geldi. Ayağından vurulmuştu. Birimiz sırtına aldı. Yürüyerek derneğe döndük.

Bir çatışma olduğunda polis duysa bile, olayın bitmesi için bir süre bekler, emin olunca gelirdi. Biz de her olaydan sonra polis gelmeden belli bir süremiz olduğunu bilirdik.

İlk ateş etme ve bir arkadaşımın ilk yaralanma olayıydı bu.

7

1980 yılı öncesi Türkiye’de yaşayan nüfusun yüzde yirmi kadarı kentlerde, kalanı köylerde yaşamasına rağmen, Kurtuluş’un savunduğu; işçilerin önderliğinde devrim, ağırlıklı mücadelenin şehirlerde verilmesini gerektiriyordu.

Kurtuluş’ta bir gerilla savaşından çok, işçilerin ayaklanması ve silahlanması savunuluyordu. Ama dünyadaki, Küba, Nikaragua gibi ülkelerdeki devrim, buradan bakınca

sanki gerillaların öncülüğünde yapılmış gibi gözüküyordu ve bu görünüş bizden önceki ağabeylerimizi etkilemişti, ağabeylerimiz de bizi.

Gençlik heyecanı, ağabeylerimizin gözünü kırpmadan ölüme gidişi ve de sıcak antifaşist mücadelenin içinde olmamız gönülümüzün şehir gerillasına kaymasına neden oluyordu.

Bu işi iyi yapanlar da, bende içten içe sempatiye yol açıyordu.

Örneğin, MLKP/TIKKO.

Örneğin, MLSPB.

* * *

Bu MLSPB Çayanı idi. Devrimci Yol ve Kurtuluş da Çayanı idi; ama Kurtuluş, teorik olarak Çayan'ı eleştirmiş, yol ayrımı diye kriterler oluşturmuş ve ayrı bir yola girmişti. Devrimci Yol, eskiye hiç karşı çıkmadan mücadelesini olduğu gibi sürdüreceğini ilan etmiş, fakat Kurtuluş'tan farklı bir pratiği de olmamıştır.

Savundukları ile uyguladıkları farklı olunca içinden bir grup ayrılıp Dev-Sol'u kurmuştur.

Ben Mahir Çayan'ın silahlı propaganda teorisine katılmadım ama okuduklarımdan anladığım kadarıyla, bu teoriye en uygun MLSPB'nin davrandığına inanmışımdır hep.

Bu grup hep ses getiren eylemlere imza atmıştır. MHP İstanbul İl Başkanı'nı ve oğlunu öldürmüşlerdir.

Hele bir Cerrahpaşa soygunu vardır ki, benim için efsanedir.

Cerrahpaşa Tıp çalışanlarının maaşları bankadan bir araca doldurulur, çünkü az buz bir para değildir. Önünde bir polis aracı da eskortluk yapmaktadır.

Cerrahpaşa yoluna Aksaray yönünden girerler. Cerrahpaşa Caddesi ile Topkapı'ya giden Millet Caddesi arasında-

ki Haseki Caddesi'nde el koydukları üç araba ile bekleyen MLSPB'liler, bir araçla sokaktan çıkıp polis aracının önünü keser, diğer iki araç arka sokaktan para yüklü aracın arkasını keser. Müdahale eden polisleri etkisiz hale getirip paralarını üçüncü arabaya doldurup giderler. Böyle sahneleri Amerikan gangster filmlerinde izlemiştim yalnızca. Evet, Latin Amerika gerilla mücadelelerini okuyan ve sempati duyan biri olarak, buradaki bu gerilla eylemlerine sempati duymam olağandı bana göre, ama ben Maksim Gorki'nin Rusya'sındaki komünistler gibi olmak istediğim için Kurtuluş'ta idim. Devrimcilikte, 'yaptığını satmak' küçük burjuva hastalığıdır diye düşünüyordum.

MLSPB ertesini gün, gazetelere telefon ederek soygunu üstlenir. Çünkü Mahir şöyle der:

“Günlük sıkıntı içindeki kitleler, kitaplarla sosyalizm anlatılarak değil, silahlı eylemler yapıp bunun propagandasıyla devrim saflarına kazanılabilir.”

* * *

MLSPB'ye içten içe hayranlık duyuyordum aslında, eğer silahlı propagandanın doğru yöntem olduğuna inansam; kesin bu örgüte katılırdım. Biz, 'aydın' sınıfındandık ve görevimiz sosyalizm bilimini işçi sınıfına götürmekti. 'Bilim' sınıfına, sınıfın içine giderek götürülebilirdi, silahlı propaganda ile değil. Bu yüzden Kurtuluşçuydum.

Sınıfta bir Devrimci-Yolcu arkadaş vardı. Fikirtepe'de oturan, sessiz, sakin, kalın camlı gözlük takan bir arkadaştı. Adı Yıldırım'dı. Yıldırım'la ben okuldan ayrılana kadar durmadan tartıştık. “Öncü savaşı”nın, “silahlı propaganda”nın, “politikleşmiş askerî savaş stratejisi”nin kısaca Mahir Çayan'ın “Kesintisizler” başlığıyla kaleme aldığı, somutlaştırdığı teorisinin özüne MLSPB uyuyor; Devrimci Yol, Mahir'in deyimiyle “reformist” olmaktan öte gidemiyor, diyordum.

Yıldırım da bana, “silahlı halk savunma güçlerini”, “Fatsa”yı falan anlatıp doğru yapanın kendileri olduğuna inandırmaya çalışıyordu.

Devrimci Sol, Devrimci Yol’dan ayrıldığında Yıldırım, Devrimci Yol’dan ayrılmadı. Devrimci Sol, Devrimci Yol’un Mahir Çayan’ın görüşlerine uygun davranmadığını söyleyerek ayrılmıştı. Yıldırım, Devrimci Yol’un Mahir’i savunduğuna inanıyordu ve Devrimci Yol’da devam etti.

Birçok arkadaşım okula devam ederken, aynı zamanda gazetelerde iş buluyordu.

Yıldırım da *Cumhuriyet*’in ekonomi servisinde çalışmaya başladı. Osman Ulagay’ın yanındaydı. Arada ziyaret ediyordum, sohbet ediyorduk.

8

Tepebaşı’nda belediyenin şehir tiyatrosu vardı. Deneme tiyatrosu yapmışlardı. Kadriye ile afişini gördük, Brecht’in bir oyunu oynayacaktı. Oyunun adı “Cesaret Ana ve Çocukları” idi, gittik.

Bundan önce tiyatro oyunu izlemiştim. Alaçam’da iki oyuna gitmiştim. Biri, Haşmet Zeybek’in bir oyunu idi yanılmıyorsam; Ankara Birlik Tiyatrosu, Karadeniz turnesi sırasında Alaçam’a da gelmişti.

Diğeri, Alaçamlı Aziz Ağa’nın oğlu İsmail’in yazdığı “Tütün” dı.

“Tütün” oyununun hikâyesi ilginçtir. İlginç olan yalnızca oyunun konusu değil, yazılması ve oynanmasıdır da aynı zamanda.

Aziz Ağa’nın İsmail, 68 döneminin yerel devrimcilerinden. 1971’de arkadaşlarıyla, Alaçam’a bağlı köylerdeki tütün üreticilerini örgütlemişler.

Köylüler tekeli işgal etmiş. Tütün başfiyatı düşük diye tü-

tünlerini satmamışlardı. Kimi tekelin önünde yakmış tütünü.

Köylüler kendilerini ikna etmek için gelen kaymakamı da rehin almışlardı. Direniş bir hafta sürmüştü; Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'ndan gelen askerler köylüleri askerî cemselere doldurup Ankara'ya götürmüşlerdi. Köylüler, sıkıyönetim komutanlığında yargılanmışlardı. Köylerde adları, “komüniste” çıkmıştı. Bunlardan biri de büyük ablamın eşi, eniştem Komünist Vahit'tir. Adamcağız beş vakit namaz kılardı, ama 1971'de devlete isyan etmenin bedeli bu oldu.

Aziz Ağa'nın İsmail yalnızca Alaçam değil neredeyse Karadeniz'in tüm köylerinde örgütlenme çalışması yapmıştı.

“Tütün” diye bir oyun yazmıştı. Tütün üreticilerine oynatmış. Bir traktörün kasasını sahne yapmış. Karadeniz'i köy köy gezip traktör kasasında oynuyorlarmış.

Ordu'nun köylerinden birinde “anarşistler” geldi diye ihbar edilmişler. Jandarma gelmiş:

– “Anarşistler” gelmiş diye ihbar aldık, demişler muhtar. Muhtar:

– “Anarşist” falan yok kumandan, arkadaşlarımız geldi. Biz de onları seyrediyoruz, demiş.

* * *

Şimdi, daha iyi bir salonda daha iyi kotarılmış bir oyun izleyecektim. Tepebaşı'ndaki bu yer Alaçam'a hiç benzemiyordu. Daha tiyatrunun önünde bile farklı bir ortama giriyordunuz. Yolu, duvarları, çevreyi duman isiyile boyamışlardı. Bir arabasının tekerleğini kırıp ters çevirmiş, iki saman balyasının birazını yakıp rastgele bırakmışlardı. Bir askerın kafasına sargı bezi bağlamışlardı. Biri ayağı sargılı koltuk değneği ile duruyor, birinin kolu askıda; daha tiyatroya girmeden savaş alanına gelmiş gibi hissediyorsunuz.

İçeride, sahneyi ortaya kurmuşlar; yuvarlak bir sahne. İzleyiciler çepeçevre oturuyorlardı. Oyun başladı; izleyicilerin arasında oturan oyuncular, izleyici gibi oyuna katılıyor, aralarda dolaşiyor, ilgi hep tepede kalıyordu.

Brecht'in neden özel bir yazar olduğunu bu oyunda anladım. Ve bir kere daha anladım ki; sanatçı, senin zaten bildiğin, senin zaten gördüğün şeyi sana anlatan ve sana "hah işte bu!" dedirtendir.

Gerçi eleştirirler, oyunun sahneye konma şeklini beğenmemiştir. Ama benim için müthiştir.

* * *

Otobüste, vapurda, parkta, ders arasında kitap okuyan arkadaşlarım vardı. Ben, bu kadar değil ama yurttan ya da evde, zamanımın çoğunu kitap okuyarak geçirirdim. Çünkü hem diğer gruplarla hem kendi arkadaşlarımızla bitmeyen politik bir tartışma yürütürdük. Ayrıca Marx'tan, Engels'ten, Lenin'den öğrenmek için bir altyapınız olması gerekiyordu. Ters durumda her cümlede sözlüğü açıp bakmanız gerekirdi. Üst düzey ekonomi, üst düzey siyaset, üst düzey felsefe kitaplarıydı klasikler.

Belki, Köy Enstitüleri döneminde bile Türkiye'de bu kadar kitap okuyan bir nesil gelmemiştir. Yoğun siyasi çalışmalar, dersler ve kitap okumaların yorgunluğunu, gerginliğini atmak, rahatlamak için; Devlet Tiyatroları'nın, İstanbul Şehir Tiyatroları'nın oyunlarına gidiyorduk. Dinlenmemiz bile bir kültür faaliyeti idi.

O dönemde seks filmleri furyası olmasına rağmen, nitelikli filmleri seçiyor ve sinemaya da gidiyorduk.

Kitaba çok para vermiyorduk. Ama tiyatro ve sinemalar parasız almiyordu. Yine de tiyatro ve sinema, hem genel olarak ucuz sayılırdı hem de öğrenci indirimi yapıyorlardı.

Kimi zaman okuldan, kimi zaman dernekten, kimi zaman

yurttan grup olarak gidiyorduk. Grup olmadığı zamanlarda Kadriye ile giderdik.

Kadriye ile yapacaklarımız konusunda birbirimizi kırmazdık, birinin önerisini diğeri reddetmezdi.

9

1977'nin 1 Mayıs gösterilerinde henüz İstanbul'a gelmemiştim. Katılamadım. Ama Kurtuluş grubu katılmıştı ve arkadaşlarımız anlatıyordu. *Kurtuluş* gazetesinde ve diğeri gazetelerde de okumuştum ayrıntıları.

1977'de işlenen 1 Mayıs Katliamı Türkiye'de herkes tarafından bilinen bir operasyondur. Ben olayın içindeki ayrı ayrı kişilerden dinlediğim için daha da eminim olayın böyle olduğuna.

Bir yıl önceki 1976'nın 1 Mayıs'ına beş yüz bin civarında, çok büyük bir emekçi kitlesinin katıldığı söyleniyordu. 1977'nin 1 Mayıs'ının çok daha güçlü olacağı biliniyordu ve öyle oldu.

Ama devlet güçleri bu işçi birliğinden korkmuş, gizli açık güçleriyle kitleye saldırmış ve otuz yedi emekçiyi öldürmüştü.

* * *

1978'in 1 Mayıs'ı bu şartlarda geldi. Bu yıl da, saldırı olur korkusuyla büyük katılım olmayacağı konuşuluyordu. Korkulan olmadı. Geçen yılki kadar değilse de yine yüz binlerle ifade edilen bir katılım olmuştu.

Biz Saraçhane'de toplandık. Sol grupların büyük bölümü burada toplanmıştı.

Büyük Kurtuluş pankartının arkasında, "Faşizme karşı omuz omuza", "Fabrikalar, tarlalar, siyasi iktidar her şey emeğin olacak", "Kürdara azadi" (Kürtlere özgürlük) ve

başka güncel sloganların yazıldığı dev pankartlarla yürüyüşe geçtik. Unkapanı Köprüsü, Şişhane, Tarlabası güzergâhından Taksim'e vardığımızda neredeyse akşam olmuştu. Sendikaların çoğu mitingi bitirip dağılmıştı. Ama yine de müt-hiş bir kalabalık vardı.

Korkulan olmadı. Kutlamalar çatışmasız sona erdi.

* * *

Sonraki yıl hükümet, Taksim'e geçişe izin vermeyeceğini ilan etti. DİSK, Taksim'de kutlamakta kararlı olduğunu bildirince, DİSK yöneticileri gözaltına alındı.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Mayıs'ta sokağa çıkma yasağı ilan etti.

Sokağa çıkanlar için vur emri verildi.

* * *

1 Mayıs'tan bir gün önce sokağa çıkacağımız, çıkmak isteyenlerin haber vermeleri söylendi. Hemen kabul ettim. Silahımı almak için ayağa kalktığımda; Ahmet Kaya, ayağa kalkma nedenimi anladı;

– Silah yok, dedi. Benim yeterli olmadığım, daha donanımlı kişilerin silahlı gideceğini düşündüm.

– Çıkacağız ve Taksim'e yürüyeceğiz, çatışma yok.

– Asker önümüzü kesince kaçacağız öyle mi?

– Kaçmak da yok.

Bir anlam veremedim. Ama katılmayı kabul ettim. Bu yüzden, evet tam da bu özelliğim yüzünden, içeriğine katılmadığım halde örgütün aldığı kararları tartışmamam ve eyleme katılmam nedeniyle arkadaşlarım, özellikle Salim, bana “Asker Memet” derdi.

Akşam verilen adrese gittik. Dikkat çekmesin diye ikişer kişi gidiyorduk. Otobüs durağına vardık. Tanıdığımız biri yanımıza geldi.

– Gelin, dedi.

Arkasından yürüdük. Büyük, kapalı bir binaydı burası. İçeride epey kişi vardı. Hepsini tanıyordum. Oturmuşlardı. Neredeyse hiç kimse konuşmuyordu. Konuşan da fısıltı ile konuşuyordu. Bir iki saat içinde gelenlerin arkası kesildi. Yüzün üzerinde insan olmuşuk.

Burası tuğla fabrikasına benziyordu. Camlardan içeri giren sokak lambalarının loş ışığı öyle gözücüyordu.

Oturduğumuz yer topraklı ve rahatsızdı. Konuşamıyorduk, en kötüsü sigara içemiyorduk.

Uyumuştum.

Sabah uyandık. Derlenip toparlanıp, dışarı çıktık. Kortej oluşturduk. Slogan atmaya başladık. Ne ki sokakta bizden başka kimse yoktu. Kimse bizi duymuyordu. Çevremizdeki binalar atölye ve işyerleriydi. Ev yoktu.

Bayrampaşa'dan Taksim'e yürümeye başladık. Sokakta bizim sesimizden başka ses yoktu. Bir süre yürüdük. Sonra, uzakta yolun üzerinde jandarmalar gördük. Önce birkaç taneydiler. Yavaş yavaş çoğaldılar. Sayıları bizim birkaç katımız kadar oldu. Biz onlara doğru yürümeye devam ediyorduk.

Yüzleri seçilecek kadar yaklaşınca, başlarındaki komutan eliyle durun işareti yaptı. Biz, Taksim'e 1 Mayıs'ı kutlamaya gidiyorduk. Durmadık tabii.

Baktılar ki biz durmuyoruz, ateş etmeye başladılar. Tüfekler dik, havaya ateş ediyorlardı. Yürümeye devam ettik. Silahların açısını biraz eğdiler. Biz yürüdük, açısı biraz daha küçüldü. Yürümeye devam. Zaman geldi, silahların yerle olan açısı doksan dereceye yaklaştı. Üzerimizden geçen mermi vızıltılarını duyuyorduk artık. Durduk. Ben tam sırası diye düşündüm, bizimkiler silahlarını çekecek ve... Yanıldım. Bizimkilerde silah yoktu. Kurşunlar neredeyse kafamızı ya-
lıyordu. Onlar, tüfeklerin açısını düşürdükçe biz eğilmeye başladık. Eğildik ve sonunda yere yapıştık.